

עמותה לזכויות בעלי-חיים
Anonymous for animal rights

אנונימוס

ת.ד. 11915 תל-אביב 61119, טלפון 03-6204878, פקס 03-6204717
דואר info@anonymous.org.il, אתר www.animal.org.il אנונימוס

שיטות מתקדמות בניהול דו-קיום עם יונים

סיכום תמציתי וחוברת מאמרים

המאמרים המצורפים

אריאל צבל, "שיטות מתקדמות בניהול דו-קיום עם יונים: סיכום תמציתי", אנונימוס (עמותה לזכויות בעלי-חיים), 31.1.2006. (3 עמ')

"PiCAS" (a report, January 2006).

מבוא להרחקת יונים: שיטות מקובלות להרחקה ולהשמדה והסברים לחוסר היעילות שלהן; דוגמאות של ניסיונות מוצלחים יותר ופחות להרחיק יונים באירופה, עם הסברים להצלחות ולכישלונות (באזל, רובע בארקיינג ודגנהאם בלונדון, בית-החולים העירוני של נוטינגהאם ועוד). (11 עמ')

"Deterrents and Proofing", PiCAS.

שיטות PiCAS להרחקת יונים ממבנים גדולים, עבור בעלי המבנים. (2 עמ')

"Artificial Breeding Facilities", PiCAS.

עיקרי PiCAS להקמת מתקני רבייה מלאכותיים (שובכים) המאפשרים צמצום אוכלוסיית היונים על-ידי השמדה סדירה של הביצים במתקן. (2 עמ')

"Designated Feeding Areas", PICAS.

עיקרי PiCAS להקצאת אזורי האכלה מבוקרים בערים שבהן נהוגה האכלת יונים. (2 עמ')

Daniel Haag-Wackernagel, "Regulation of the Street Pigeon in Basel" (reprint), *Wildlife Society Bulletin* 23(2), Summer 1995.

מאמרו של פרופ' האג-ואקרנאגל על פרויקט היונים המצליח בבאזל. הפרויקט המשותף לאוניברסיטה המקומית ולעירייה החל לאחר שהשמדות סדירות מאז 1961 לא השפיעו על אוכלוסיית היונים. ההשמדה הוחלפה בקמפיין ציבורי לצמצום בהאכלות יונים והקמת שובכים מבוקרים. (7 עמ')

Daniel Haag-Wackernagel, "Wildlife Management of the Feral Pigeon *Columba livia*", University of Basel, accessed 20.1.2006

עדכונים על פרויקט היונים של באזל, מתוך האתר של פרופ' האג-ואקרנאגל.

"Permanent and Humane Pigeon-Control Solutions", PETA.

דפי הסברה של "אנשים למען יחס מוסרי לבעלי-חיים" (הארגון הגדול בעולם לזכויות בעלי-חיים) על הרחקת יונים, מנקודת-מבט אמריקאית ועל בסיס שיטות PiCAS. (8 עמ')

RSPCA leaflet.

עלון של החברה המלכותית למניעת התאכזרות לבעלי-חיים, בריטניה (הארגון הוותיק בעולם להגנה על בעלי-חיים), הכולל המלצה על שיטות PiCAS בעקבות הצלחת פרויקט צמצום אוכלוסיית היונים בבית-החולים העירוני של נוטינגהאם. (2 עמ')

"Feeding Trafalgar's Pigeons Illegal", *BBC News*, 17.11.2003.

Online: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/england/london/3275233.stm

"Pigeon War Costs Public Thousands", *BBC News*, 6.10.2004.

Online: <http://news.bbc.co.uk/1/hi/england/london/3720284.stm>

כתבות BBC קצרות המתארות את הפסקת האכלת היונים בכיכר טרפאלגר והקטנת מספרן שם מכ-5,000 עד כמאה.

Liz Gooch, "British Expert a Cat Among the City's Pigeons", *The Age*, 8.6.2004. Online:

<http://www.theage.com.au/articles/2004/06/07/1086460237993.html>

כתבה בעיתון אוסטרלי על עבודת PiCAS עם עיריית מלבורן.

Philip Delves Broughton, "Parisians build home for pigeons in suburbs", *Telegraph*, 8.3.2003.

<http://www.telegraph.co.uk/news/main.jhtml?xml=/news/2003/03/08/wpidx08.xml>

כתבה ב-Telegraph על הקמת שובך גדול בפאריס במסגרת בקרה על אוכלוסיית היונים שם.

שיטות מתקדמות בניהול דו-קיום עם יונים : סיכום תמציתי

אריאל צבל, אנונימוס, ינואר 2006

מדעות קדומות להבנה אקולוגית

יונת הבית, שמקורה במין בר – יונת הסלע – הסתגלה היטב לסביבת אדם. זמינות של מזון ממצבורים חקלאיים ותעשייתיים, משאריות שהוזנחו ומהאכלה ומכוונת, וכן זמינותם של מבנים נוחים לקינון, מנוצלים על-ידי יוני הבית להגברת קצב הקינון, העשוי להגיע בתנאים אופטימליים עד כ-18 גוזלים בשנה. אנשים רבים נהנים מנוכחות היונים בסביבתם, אולם כאשר הן מצויות במספר גדול הן עלולות לגרום נזקים במצבורי מזון, בבניינים ובשדות תעופה.

השאפה למנוע נזקים אלה, בצירוף דעות קדומות נגד בעלי-חיים ואינטרסים כלכליים להשמדת "מזיקים", מביאה לאכזריות כלפי יונים בכל העולם. עסקים כלכליים ורשויות שוכרים את שירותיהם של משמידי יונים ודנים מיליוני יונים בשנה לגסיסה איטית ולמוות בייסורים. הם משקיעים ממון רב בהשמדה – ולמרות זאת אינם מצליחים לצמצם את נוכחות היונים.

עם זאת, בעולם פועלים גם גופים רבים, שהצליחו לצמצם את מספר היונים ולהפחית ביותר את נזקיהן לאחר שוויתרו על אשליית ההשמדה המהירה ופנו לפעול על בסיס הבנת האקולוגיה של מין זה. המפתח לדו-קיום עם יונים טמון בהערכה נכונה של הגורמים להתפשטות המין ושל התנהגותו. מסמך זה נועד להבהיר כיצד ניתן לחיות בשלום עם מספר יונים קטן בסביבה מבוקרת.

מדוע השמדה אינה יעילה?

אוכלוסיות צפופות של יונים קיימות כתוצאה של פעילות אנושית, וניתן לצמצם אוכלוסיות כאלה אך ורק תוך טיפול בגורם האנושי להתרבות היונים, ובראש ובראשונה באמצעות מניעת אספקת מזון בלתי מבוקרת. כל עוד קיים ריכוז של מזון מלאכותי בשפע, השמדת היונים שנמשכות אליו אינה רק אכזרית, אלא גם לא תורמת להקטנת האוכלוסייה.

הרג היונים גורם צמצום זמני בהיקף האוכלוסייה, אולם כל עוד לא סולק מקור המזון, יונים אחרות – בעיקר הצעירות – ימצאו אותו וימלאו את מקום היונים המתות. המקום ישוב להתמלא ביונים תוך חודש וחצי בערך, ובדרך-כלל מספר היונים אף יעלה מעט על מספרן קודם למבצע ההשמדה. כדי להיפטר מנוכחות היונים באמצעות הרג, יש צורך בהשמדה מתמדת, וגם אז יעילותה קטנה להפליא, כי אוכלוסיית היונים מתחדשת כל הזמן מבחוץ. לפי מומחה ליונים מאוניברסיטת באזל, פרופ' דניאל האג-ואקרנגל, 90% מכלל היונים הצעירות מתות בשנתן הראשונה (לעומת 11% תמותה שנתיים בקרב הבוגרים) ולכן קיימת תמיד עתודה של צעירים, המגיעים במהירות למקור מזון שהתפנה מיונים בוגרות. בנוסף לכך, העלייה בכמות המזון הזמינה לכל פרט לאחר ההשמדה, מעוררת ביונים טטולה בקצב מוגבר, ולכן האוכלוסייה ממהרת לשוב לגודלה המקורי או לעלות עליו.

חברות ההדברה מתפרנסות ממכירת האשליה, שהשמדה המונית תביא להיעלמות היונים. האינטרס הכלכלי מאחורי הטעיה זו הוא ברור: הרג הוא מקור אינסופי לרווחים. יונים חדשות יגיעו בהתמדה למקור המזון במקום היונים המתות, והמדבירים יוזמנו למבצעי השמדה נוספים. הרג יונים הוא אפוא פרנסה קבועה, ומי ששוכר את המדבירים אינו רק מממן התאכזרות – אלא גם מפסיד כסף. למעשה, אפילו שיטות רבות להרחקה פחות אלימה של יונים הן לא יותר מאחיזת עיניים. להרחקה (שלעיתים קרובות עוסקות גם בהדברה) יש אינטרס למכור טכנולוגיות שפועלות לזמן קצר בלבד, כדי שהלקוחות יאלצו לחזור שוב ושוב להיעזר בשירותיהן.

חלופות: שירותי ייעוץ לבקרת יונים

הסמכות הבינלאומית הבולטת בעולם לבקרה של אוכלוסיות יונים היא PiCAS International (Pigeon Control Advisory Service). זוהי עמותה בריטית עם למעלה מ-30 שנות ניסיון, המעניקה שירותי ייעוץ חנים ללקוחות בחו"ל ואינה קשורה בגופים מסחריים. יועץ PiCAS עומד בקשר עם עמותת אנונימוס, ובמידת הצורך יגיע לייעץ בישראל תמורת כיסוי הוצאות. לפי שיטת PiCAS, הרחקה יעילה של יונים כוללת שילוב בין מספר מרכיבים:

- **סילוק מקורות המזון:** זהו הבסיס הפשוט והחשוב ביותר לצמצום אוכלוסיות היונים. אוכלוסיות יונים גדולות שהתפתחו בעקבות פיזור תבואה על הקרקע הן תופעה מוכרת בעולם, למשל במגורות. כאן הפתרון הוא ניקיון פשוט. בערים, ריבוי יונים מופיע בעקבות האכלת יונים, והצעד הראשון לצמצום האוכלוסייה הוא קמפיין הסברה נגד ההאכלה, במשולב עם צעדי אכיפה ופתרונות אחרים. לפי דיווח ה-BBC, הפסקת ההאכלה של יונים בכיכר טרפאלגר בלונדון הביאה תוך זמן קצר להפחתת האוכלוסייה המתכנסת שם מכ-5,000 פרטים עד כ-100. אולם כשמדובר בהאכלה בכל רחבי העיר, לא די בחקיקה גרידא ונדרשת תוכנית הסברה הנוגעת בגישה הציבורית בנושא; PiCAS מספקים ייעוץ לעריכת תוכניות כאלה. סילוק המזון אינו גורם ליונים לגווע ברעב ואינו הופך אותן ל"בעיה של מישהו אחר". ניידותן ותושייתן יאפשרו להן למצוא מקורות מזון אחרים כדי לכלכל את עצמן. אולם בהיעדר עודפי מזון, הן יצמצמו באופן ניכר את תדירות ההטלות וכך האוכלוסייה תקטן בהדרגה.

- **חסימת גישה:** במידה שלא ניתן לסלק את מקור המזון או שהבעיה היא קינון או שהות של יונים במבנה, הפתרון הוא חסימה ברשת. PiCAS מתייחסים לרשתות בספקנות. רשתות פלסטיק נוטות להתבלות ולהתרפות, וכתוצאה מכך הן מאבדות מיעילותן ואף הופכות למכודת מוות לציפורים. לכן יש עדיפות ניכרת לרשתות פלדה יציבות. כדי למנוע שהות וקינון, צריך לתכנן את המבנה מראש עם שיפועים במקום משטחי עמידה נוחים ליונים. בהיעדר בנייה מתאימה, משתמשים בדוקרנים: פסים נוקשים המוצמדים למבנה ומהם בולטים מעין מסמרים, המונעים מהיונה לעמוד שם (למרות שמש, היונה אינה נדקרת אלא נמנעת מראש מלעמוד עליהם). שימוש דומה נעשה בקפיץ ארוך, שנמתח לאורך המעקה ומונע עמידה יציבה עליו. שיטה נוספת היא תוספת שיפועים חלקים למקומות עמידה של יונים. אלה הם אמצעי הרחקה מקומיים, המתאימים להגנה על מבנים אך אינם מהווים פתרונות כוללים. לפי הניסיון באירופה, חברות להדברה ולהרחקה של יונים גובות מחירים מופקעים במאות אחוזים על התקנת אמצעי הרחקה כאלה, בעוד שאת רובם יכול לבצע כל איש אחזקה מקומי. PiCAS מספקים ייעוץ על רכישה מוזלת של אמצעים מומלצים ועל התקנה עצמית.

- **שובך וביצים מזויפות:** כאשר לא ניתן לסלק לחלוטין את מקורות המזון, למשל כשהמטרה היא הפחתת אוכלוסיית היונים בעיר שלמה, PiCAS מציעים תוכנית יעילה לצמצום שיעור ההתרבות של היונים. השיטה מבוססת על בניית שובך למאות יונים ומשיכתן לשם בעזרת מזון. כאשר היונים מתחילות לקנן בשובך, מבקר בו עובד תחזוקה פעם-פעמיים בשבוע, מסלק את הביצים שהוטלו ומניח במקומן ביצי-דמה (מוצר זול מעץ, מפלסטיק וכדומה). הביצים המזויפות מספקות את הצורך של היונים לדגור במשך מספר שבועות. ניסיונות בשיטה זו הביאו לצמצום אוכלוסיית היונים המקורית במחצית. יש עיריות שהשקיעו בהצבת שובך מפואר במקום ציבורי, ואילו גופים כלכליים הסתפקו במבנים זולים מאוד במקומות מוסתרים. מעבר להשקעה הראשונית בשובך, נדרשת מעט עבודה על-ידי עובד החברה או העירייה, ולעתים קרובות על-ידי מתנדבים; בכל מקרה, העבודה לפי שיטה זו זולה פי כמה מכל עבודה של חברת הדברה. מיקום השובך מאפשר להרחיק את היונים ממקומות עמידה בעייתיים ואפילו להרחיקן לאזור אחר, מרצונן. כך הלשלת מצטברת במקום מבוקר וניתן לנקותה ללא נזק לרכוש. בנוסף לכך, ניתן לפקח על בריאות היונים ולמנוע העברת מחלות לבני-אדם. שיטה זו, במשולב עם מסעות הסברה לצמצום האכלה בלתי מוגבלת של יונים, נוסתה בהצלחה בקנה-מידה עירוני בבאזל החל מ-1988, ולאחרונה היא מיושמת גם במספר ערים בגרמניה. קיימות דוגמאות להצלחת השימוש בשובכים גם במתקנים שבעלות גופים קטנים יותר, כגון בית-החולים של נוטינגהאם ומפעל "פורד" בקלן.

אכזריות מיותרת

לסיום, מן הראוי להדגיש שכל השיטות להרג יונים כרוכות באכזריות רבה, למרות הבטחותיהם של המדבירים. יונים גוססות הן מראה נפוץ בעקבות מבצעי הדברה באזורים מאוכלסים, ומזמיני המדבירים נחשפים לביקורת ציבורית חריפה. אלה הן שיטות ההרג הנפוצות:

- **ירי:** ירי ברובה ציד או ברובה אוויר גורם לעתים קרובות פציעה בלבד. חלק מהיונים הפצועות נמלטות וגוססות לאטן. באירופה תועדו מדבירים, הדוחסים יונים פצועות לשקים והורגים אותן בחנק ובמעכה. בישראל תועד מדביר הובעט ביונים פצועות ודורך עליהן.

- **הרעלה:** קיימים רעלים האמורים להמית את היונים ללא ייסורי גסיסה, אולם בפועל המינונים אינם מדויקים, הגסיסה היא איטית, ויונים רבות מאבדות את כושר התעופה שלהן באופן חלקי ומתנגשות בבניינים ובכלי רכב. בנוסף לכך, רעלים שפוזרו נגד יונים, הורגים גם ציפורים אחרות וטורפים שתפסו את הציפורים הגוססות.

- **לכידה:** לכידה אמורה להסתיים ב"המתה הומאנית". אולם בפועל, תפיסת יונים במלכודות חושפת אותן לפגעי מזוג-האוויר, לייסורים ולמוות מהתייבשות ומרעב. בישראל תועדה פעילות של חברת הדברה, שלכדה יונים ואספה אותן מהכלובים פעמיים בשבוע בלבד.

מעבר לשיטות קטלניות אלה, חברות מסוימות מתפרנסות ממכירת אמצעי הרחקה אכזריים יותר ופחות, כשהמשותף לכולם הוא חוסר יעילותם בהרחקה מפני מקור מזון מושך או בהרתעה לטווח ארוך. היונים לומדות בקלות להתגבר על הגורם המרתיע. בין האמצעים הללו ניתן למנות: מכשירים להפקת קולות (קולות פיצוץ, צלילים על-קוליים או קולות מצוקה); חומרים דביקים הנמרחים במקומות העמידה של היונים ופוגעים בנוצותיהן וברגליהן; חומרים לסימום זמני של היונים, הגורמים להן אי-נעימות רבה; ושיסוי עופות דורסים ביונים כדי להפחידן, תוך כדי ציד של אחדות מהן.

כל שיטות ההרג שלעיל מהוות ללא ספק התעללות בבעלי-חיים. החקיקה בישראל אינה עוסקת במפורש ביונים, אולם חוק צער בעלי-חיים (הגנה על בעלי-חיים) התשנ"ד-1994, קובע כי "לא יענה אדם בבעל-חיים, לא יתאכזר אליו ולא יתעלל בו בדרך כלשהי". בשנת 1995 שלח מערך ההגנה על בעלי-חיים במשרד לאיכות הסביבה אל רשויות ההדברה במחוז תל-אביב הנחיות מומלצות ל"הפחתת אוכלוסיות היונים". בין השאר נקבע שם:

- "הלוכד לא ישתמש בכלי לכידה או בשיטת לכידה הנוגדת את רוח החוק"
- "נמצאו בקן גוזלים – לא יילכדו הבוגרים המקננים"
- "לא הועברו הלכודים בתום 4 שעות מרגע הלכידה למאכל, יספק הלוכד ליונים מים ומזון ויאחסנם בצפיפות שלא תעלה על 30 יונים למ"ר"
- "תיבדק בקיאותו של הלוכד בחוק צער בעלי-חיים"

הזמנת חברות הדברה סותרת בבוטות הנחיות אלה והיא נוגדת את רוח חוק צער-בעלי-חיים. אולם הקונפליקט עם החוק יימנע מלכתחילה, אם גופים המעוניינים להרחיק יונים ילמדו את הנושא ויבחרו בפתרונות המתאימים ביותר עבורם מבחינת יעילות ועלות. הפתרון ההומאני הוא גם המשתלם ביותר גם מנקודת-מבט כלכלית. למידע נוסף ניתן לפנות ישירות ל-PiCAs דרך אתר האינטרנט של הארגון www.picasuk.com (דואל: enquiries@picas.org.uk), או להיעזר בעמותת אנונימוס בישראל.